

عنوان مقاله:

از ظهور در پارادایم سنت تا افول در پارادایم مدرن: جایگاه صفویان در تاریخ‌نگاری دوره قاجار

محل انتشار:

تاریخ نامه ایران بعد از اسلام، دوره 13، شماره 33 (سال: 1401)

تعداد صفحات اصل مقاله: 24

نویسندگان:

حمید صادقی - دانشجوی دکتری تاریخ ایران دانشگاه اصفهان

نزهت احمدی - دانشیار دانشگاه اصفهان

مرتضی دهقان نژاد - دانشیار دانشگاه اصفهان

خلاصه مقاله:

تاریخ‌نگاری دوره قاجار، تحت تاثیر گفتمان تجدد و منطق درونی آن، یک تجربه تاریخی را پشت سر گذاشت که برآیند آن، ایجاد خط حایلی آشکار میان دو چشم‌انداز تاریخی سنت و مدرن به مثابه دو پارادایم متمایز بود. بر مبنای این تحول گفتمانی، خوانشی دوگانه از مسئله صفویان نیز اتفاق افتاد که محصول اقتضائات گفتمانی و مرزبندی‌های پارادایمیک میان دو کلان‌روایت سنت و تجدد بود. در روایت نخست، تحت تاثیر تجربه‌های زیسته، اقتضائات ایدئولوژیکی و چشم‌اندازهای تاریخی همسو با پارادایم سنت، یاد و خاطره صفویان، با نوعی خرسندی، مباهات و البته به‌مثابه تکیه‌گاهی مشروعیت‌بخش با لحنی تفاخرآمیز و حماسی روایت شد و در نقطه مقابل، در چشم مورخان منتقد و تجددخواه همسو با گفتمان مدرن، تمام آن خصلت‌ها و معیارها وارونه شده و این بار، از یک چشم‌انداز نو، جایگاه صفویان به موقعیتی خسران‌بار، منحط و ضد تجدد تقلیل یافت. مسئله این پژوهش، تامل در چرایی ظهور و افول صفویان در این دو چشم‌انداز تاریخی است که به روشی تحلیلی و با تکیه بر نقد محتوایی روایت‌های مورخان دوره قاجار انجام خواهد شد. بر این مبنای این فرضیه قابل طرح است که به تناسب گذار از گفتمان سنت به تجدد و سیطره تدریجی گفتمان مدرن در این دوره، موقعیت صفویان نیز از وضعیتی مشروعیت‌بخش، والا و تفاخرآمیز، به موقعیتی نازل درافتاد و به رکنی مهم در انحطاط‌شناسی مورخان این دوره مبدل شد.

کلمات کلیدی:

تاریخ‌نگاری، قاجار، صفویان، پارادایم، سنت، مدرن

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1638906>

